

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО
ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ
ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ В
СИСТЕМІ ВНЗ МВС УКРАЇНИ

Долбишева Ніна

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

м. Дніпропетровськ

Ведерніков Владислав

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

м. Дніпропетровськ

Анотація

В статті раскрыты особенности внедрения инновационных подходов к совершенствованию процесса физической и специальной подготовки курсантов в высших учебных заведениях МВД Украины. Предпосылками разработки инновационной модели совершенствования процесса физической и специальной подготовки было углубленное изучение научно-методической литературы и программно-нормативных материалов, место и значение общей и специальной подготовки и основные направления совершенствования в системе высших учебных заведениях МВД Украины. Основу инновационных подходов составило внедрение дополнительного лекционного курса, практических заданий, факультативов по профессионально-прикладным и базовым видам спорта, мастер-классов и семинаров, соревнований по про-

фессионально-прикладным видам спорта за рамками программы Спартакиады МВД Украины. Такой подход позволяет совершенствовать систему подготовки будущих правоохранителей, повысить уровень физической, функциональной и профессионально-прикладной подготовленности курсантов.

Ключевые слова: инновационные подходы, физическая и специальная подготовка, совершенствование, будущие правоохранители, высшие учебные заведения, МВС Украины.

Annotation

In this article the features of the implementation of innovative approaches to improving the a process of physical and special preparation of universities cadets of MIA of Ukraine. The prerequisites for the development of innovative model of improving the physical and special training was advanced study of

scientific and methodical literature, program and standard materials, the place and importance of general and specialized training and the main areas for improvement in the system of higher educational institutions of MIA of Ukraine. The basic of innovative approaches are implementation of supplementary lecture course, practical tasks, elective classes on professional, applied and basic sports, master's classes and seminars, competitions in professional and applied sports outside the program of Competitions of MIA of Ukraine. This approach allows to improve the system of the training of the future law enforcement officers, improve the level of physical, functional, professional and applied preparedness of cadets.

Key words: innovative approaches, physical and special training, improvement, future law enforcement officers, higher educational institutions, MIA of Ukraine.

Постановка проблеми. У зв'язку з нестабільним економічним, геополітичним і соціальним становищем у державі спостерігається погіршення криміногенної ситуації, виникнення нових форм і видів правопорушень, збільшується кількість випадків з використанням фізичної протидії та вогнепальної зброї проти співробітників правоохоронних органів.

У зв'язку з цим збільшуються вимоги до новоприйнятих співробітників правоохоронних органів, виникає необхідність у перегляді нормативно-правових документів і методичних рекомендацій, котрі відповідають за якість системи загальної, спеціальної та професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх правоохоронців.

Згідно прийнятого інноваційного законопроекту з реформування правоохоронної системи України, в якому передбачена зміна міліції на європейській зразок у «Національну поліцію України» [9], постає необхідність упровадження інноваційних підходів до вдосконалення процесу загальної та професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх правоохоронців та у наданні більшого обсягу теоретично-методичного матеріалу, що дозволить забезпечити формування основних знань і навиків під час підготовки – з метою гідно протистояти злочинності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз досліджень свідчить, що служба у правоохоронних органах відноситься до змішаного виду професій та є ускладненою навколишніми факторами, які потребують психологічної стійкості та загальної витривалості [12]. Крім цього, вчені зазначають, що до пріоритетних фізичних якостей для служби у правоохоронних органах відносяться: швидкісно-силові, координаційні, силові можливості та витривалість [8, 11, 14]. Тому підготовка повинна

здійснюватися на основі розвитку у комплексі вищезазначених фізичних якостей, у поєднанні з розвитком вольових якостей, що дозволить підвищити професійну підготовленість і власну захищеність співробітників правоохоронних органів [8, 11, 14].

Нарзулаев С.Б. зазначає, що з метою вдосконалення підготовленості необхідно використовувати різноманітні форми навчання, такі як: спеціальні навчально-тренувальні заняття, заняття з професійно-прикладної фізичної підготовки та самостійні заняття фізичним вихованням та [12].

Деякі науковці підкреслюють, що вдосконалення підготовки майбутніх охоронців може здійснюватися на основі:

- системного підходу до процесу навчання, який складається з принципу знань майбутньої професії, принципу визначення придатності до обраної професії, принципу впровадження нормативів для оцінки рівня спеціальної підготовленості [14];

- імітацій ситуацій, які найчастіше виникають при зіткненні з правопорушником [14];

- організації комплексних занять з вогневої та спеціальної фізичної підготовки [7];

- проходження спеціальної смуги перешкод і використання прийомів рукопашного бою та інших видів єдиноборств [1, 10, 14].

Таким чином, упровадження інноваційних підходів для вдосконалення процесу фізичної та спеціальної підготовки майбутніх правоохоронців, передбачає більш широкого теоретично-методичного матеріалу та практичного досвіду, – дозволить забезпечити формування основних вмінь і навиків під час підготовки майбутніх правоохоронців для подальшого використання у протистоянні злочинності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами темами:

Роботу виконано згідно з держбюджетною темою на 2016-

2017 рр. «Розробка та реалізація оздоровчих інноваційних технологій у фізичному вихованні різних груп населення» (№ державної реєстрації 0116U003476)

Мета дослідження – розкрити інноваційні підходи до вдосконалення процесу фізичної та спеціальної підготовки майбутніх правоохоронців ВНЗ МВС України.

Методи дослідження – аналіз, узагальнення та систематизація даних літературних джерел і нормативно-правових документів.

Результати дослідження та їх обговорення. Розробка та впровадження інноваційних підходів щодо вдосконалення системи фізичної та спеціальної (професійно-прикладної фізичної) підготовки здійснювалось на основі аналізу програмно-нормативної бази та науково-методичної літератури, а також результатів попередніх досліджень, які дозволили встановити, що:

- виникла необхідність у корекції програми з фізичної підготовки тритижневого спеціального курсу «Молодого бійця», навчальних програм з дисциплін «Фізичне виховання» та «Спеціальна фізична підготовка» з урахуванням сучасних вимог світового простору до майбутніх правоохоронців [4, 5];

- діяльність правоохоронців пов'язана з виконанням значної кількості професійних рухових умінь, які вимагають значних проявів фізичних і психологічних якостей (схема 1) [2, 5];

- формування професійно-прикладних навиків і розвиток пріоритетних фізичних і психологічних якостей необхідно здійснювати на основі збільшення часу на урочні форми занять, упровадження професійно-прикладних та базових видів спорту, організації та проведення позанавчальних форм занять, додаткових фізкультурно-масових заходів і самостійних занять [2, 3, 5, 6].

Ураховуючи вищезазначене

Схема 1. Пріоритетні професійні фізичні та психологічні якості правоохоронців

не, розроблена модель процесу фізичної та спеціальної (професійно-прикладної) підготовки майбутніх правоохоронців у ВНЗ МВС України обумовлюється основними принципами педагогічного процесу [13, 15]:

- єдності навчання та виховання цілісності у навчально-виховному процесі;
- взаємозв'язку особистої зацікавленості та суспільної необхідності;
- професійної доцільності;
- безперервності та послідовності навчально-виховного процесу;
- орієнтації на формування в єдності знань та умінь, свідомості та поведінки;
- систематичності, спадковості та послідовності знань, умінь, навиків та особистих якостей;
- взаємозв'язку (поєднання) теоретичної підготовки з практичною діяльністю;
- індивідуального та диференційного підходу в роботі з майбутніми правоохоронцями;

- єдності фізичної та спеціальної підготовки у професійно-прикладну;
- ефективності результатів процесу навчання.

Означена модель підготовки дозволяє вирішити ряд загальних завдань, ефективність яких безпосередньо залежить від комплексної взаємодії професорсько-викладацького складу та курсантів:

- надання базових знань і теоретичної обізнаності з фізичної та спеціальної підготовки необхідних для виконання службових обов'язків правоохоронців з питань значення та особливості фізичної та спеціальної підготовки, засоби та методи вдосконалення фізичних, професійно-прикладних та психічних якостей правоохоронців, систему організації занять із самовдосконалення рівня підготовленості тощо;
- підвищення функціональної стійкості, фізичної та спеціальної підготовленості, адаптаційних процесів організму курсантів до нестандартних умов професійної

діяльності;

- виховання специфічних волевих і фізичних якостей необхідних для виконання службових обов'язків;

- формування мотиваційно-ціннісного ставлення до власної фізичної та спеціальної підготовки майбутніх правоохоронців, занять професійно-прикладними та базовими видами спорту, самовдосконалення та здорового способу життя;

- формування знань та умінь з організації самостійних занять фізичними вправами.

Відповідно до поставлених завдань і напрямів підготовки, насамперед загальної фізичної та спеціальної (професійно-прикладної через базові та професійно-прикладні види спорту) підготовки, вирішуються завдання на теоретичному та практичному рівнях:

- формування у майбутніх правоохоронців необхідних знань із загальної теорії фізичної культури та спорту;
- формування обізнаності майбутніх правоохоронців у необхідності фізичної підготовки, як одного з важливих елементів для виконання службових обов'язків та боротьби з правопорушеннями;
- надання майбутнім правоохоронцям необхідних знань з основ розвитку пріоритетних фізичних якостей правоохоронців і методів вдосконалення власного фізичного та функціонального стану;
- розвиток і вдосконалення основних фізичних якостей (силових, швидкісних, швидкісно-силових можливостей, витривалості, спритності, гнучкості).
- вдосконалення у майбутніх правоохоронців професійно-прикладних фізичних якостей, необхідних для виконання службових обов'язків;
- формування основних професійних навиків для практичного використання при необхідності застосування фізичного впливу

**Організація форм занять з фізичної та спеціальної
(професійно-прикладної фізичної) підготовки курсантів**

№	Форми організації занять	Кількість		Тривалість одного заняття
		протягом року	протягом тижня	
Урочні форми				
1.	- лекції;	4-5 разів (відповідно до робочої програми)	-	-
	- семінари;		-	-
	- заняття загальної фізичної підготовки;	36-72	1-2	40-80
	- тренувальні заняття;		1-2	80
	- заняття зі спеціальної та професійно- прикладної підготовки.	72	2	80
Позаурочні форми				
2.	- групові заняття (ранкова зарядка);	90-120	3-4	20-40
	- факультативи з професійно-прикладних та базових видів спорту;	27-36	3-4	90-135
	- самостійні заняття;	27-36	3-4	90
	- майстер класи та семінари;	4-5 разів (зі спеціальної підготовки та професійно- прикладних видів спорту)	-	-
	- індивідуальні заняття;	36 разів	1	90
	- спортивно-масові заходи;	5-6 заходів (згідно плану ВНЗ МВС України)	-	-
	- змагання з професійно- прикладних та базових видів спорту.	За календарем спортивних заходів ВНЗ та Спартакіади МВС України	-	-

та спеціальних вмінь майбутніми правоохоронцями;

- формування професійно-прикладних умінь і навиків через організацію та проведення занять і змагань з професійно-прикладних та базових видів спорту, які формують важливі якості та навички з виконання службових обов'язків.

Основними формами організації процесу із загальної фізичної та спеціальної підготовки є урочні та позаурочні заняття, які плануються в залежності від особливостей організації навчально-виховного процесу ВНЗ МВС України, навчальних програм,

навчального навантаження, робочих програм з дисциплін і планів організації спортивно-масової та оздоровчої роботи (табл. 1).

В урочних формах занять інновацією є формування знань з основ розвитку фізичних якостей та основ вдосконалення фізичної та спеціальної підготовленості через лекційний курс і семінарські заняття, на яких виконуються практичні завдання відповідно до тем: «Спеціальні навички та професійно-прикладні фізичні якості», «Професійно-прикладна фізична підготовка як напрям формування особистості у правоохоронних органах», «Практич-

ні основи розвитку фізичних та моральних якостей, необхідних у правоохоронних органах», «Теоретичні та практичні основи професійно-прикладних та базових видів спорту».

Процес теоретичної та практичної підготовки здійснюється на основі міжпредметних зв'язків із дисциплінами «Основи кримінально-правових знань», «Охорона праці», «Вогнева підготовка», «Стройова підготовка», «Тактико-спеціальна підготовка», які дозволяють набути знання та навички щодо основ з юридичних прав для застосування спеціальних дій і фізичного впливу при

виконанні службових обов'язків при прямому зіткненні з правопо-рушником.

Інноваційними підходами до вдосконалення процесу фізичної та спеціальної підготовки є організація різних позаурочних форм, таких як:

- факультативні заняття з професійно-прикладних видів спорту, які відвідують курсанти за вибором та власним бажанням (офіцерського триборства, прикладної стрільби, рятувального спорту, прикладного плавання, авто-, вело- та мотоспорту, рукопашного бою, дзюдо, самбо, гирьового спорту та пейнтболу);

- самостійні заняття з наданням спеціальних комплексів з розвитку пріоритетних фізичних якостей;

- майстер-класи та семінари із самозахисту, стрільби, авто-, вело- та мотоводіння, володіння зброєю, надання першої медичної допомоги, проходження спеціальної смуги перешкод тощо;

- індивідуальні заняття із загальної фізичної, спеціальної та професійно-прикладної підготовки;

- змагання з професійно-прикладних та базових видів спорту серед курсантів у рамках програми Спартакіади МВС України, які імітують реальні службові ситуації, пов'язані з видом обраної професійної спрямованості.

Таким чином, впровадження факультативних занять і змагань з професійно-прикладних та базових видів спорту будуть сприяти формуванню значної кількості спеціальних рухових навиків необхідних для виконання службових обов'язків, а також стимулювати максимальному прояву рухових здібностей, забезпечувати максимальне фізичне навантаження та сприяти вихованню вольових якостей. Проведення майстер-класів і семінарів з професіоналами та спеціалістами з фізичної та спеціальної підготовки надають можливість здійсню-

вати обмін досвідом між силовими відомствами та Збройними силами України та країн Європи.

Для досягнення більш якісного процесу підготовки у ВНЗ МВС України існує потреба в організації самостійних та індивідуальних занять, які необхідні для підвищення та підтримки власного рівня фізичної підготовленості та функціонального стану, практичного вдосконалення спеціальних навиків і професійно-прикладних фізичних якостей, а також зміцнення здоров'я та усунення недоліків, котрі виникають під час навчально-виховного процесу.

Засобами загальної фізичної та спеціальної підготовки курсантів у системі урочних і позаурочних форм організації занять вважаються фізичні вправи (загально-розвиваючі, підготовчі, комплексно-спеціальні, професійно-прикладні), спеціальні засоби (оснащення) правоохоронців, фізкультурно-спортивне спорядження та обладнання.

Необхідно зазначити, що процес загальної фізичної та спеціальної підготовки обумовлюється факторами, які впливають на досягнення результату стосовно високого рівня підготовленості майбутніх правоохоронців. До них можна віднести: матеріально-технічну базу, склад науково-педагогічних працівників ВНЗ, основні напрями підготовки та мотивацію курсантів щодо вдосконалення власної підготовленості та виконання своїх обов'язків.

Висновки.

1. Впровадження інноваційних підходів щодо вдосконалення процесу фізичної та спеціальної підготовки в систему ВНЗ МВС України обумовлено сучасними вимогами до професійної діяльності правоохоронців відповідно Європейському рівню, законодавчою базою підготовки курсантів МВС України, місцем і значенням фізичної та спеціальної підготовки в системі ВНЗ МВС України.

2. Основними інноваційними

підходами вдосконалення процесу фізичної та спеціальної підготовки курсантів ВНЗ МВС України є впровадження додаткового лекційного курсу, виконання практичних завдань, факультетів з професійно-прикладних та базових видів спорту, майстер-класів і семінарів, змагань з професійно-прикладних видів за рамками Спартакіади МВС України, блоків комплексів для самостійних та індивідуальних занять фізичними вправами.

3. Інноваційні підходи дозволять вдосконалювати процес організації та проведення фізичної та спеціальної підготовки, підвищити рівень функціональних, фізичних і психологічних якостей курсантів, а також формувати позитивне ставлення до занять професійно-прикладними та базовими видами спорту, власної підготовки, здоров'я та здорового способу життя.

Перспектива подальших досліджень. Визначення ефективності запропонованих інноваційних підходів на рівень фізичної, функціональної та спеціальної (професійно-прикладної) підготовленості майбутніх правоохоронців

Література

1. Вареньга Ю.В. Удосконалення фізичної підготовки працівників МВС України на етапі професійного становлення : дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02 / Ю.В. Вареньга. – Львів, 2015. – 262 с.
2. Ведерников В.А. Анализ всеобщего вклада прикладных видов спорта в систему подготовленности будущих правоохранителей / В.А. Ведерников // Университетский спорт в современном образовательном социуме : материалы Международной научно-практической конференции - Минск : БГУФК. – 2015. – Ч.1. – С.79-82.
3. Ведерников В.А. Формиро-

- вание профессиональных навыков будущих сотрудников правоохранительных органов посредством прикладных видов спорта / В.А. Ведерников // материалы XVIII традиционного международного симпозиума : «Человек, семья и общество : история и перспективы развития». – Россия, г.Красноярск : КГПУ им. В.П. Астафьева. – 2015 – С. 410-413.
4. Ведерников В.А. Актуальні проблеми та інноваційні підходи до вдосконалення системи фізичної та спеціальної підготовки співробітників правоохоронних органів / В.А. Ведерников // Фізична культура, спорт та здоров'я : XV Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 10–11 грудня 2015 р.) – Харків : ХДАФК, 2015. – С 108-111.
  5. Ведерников В.А. Ставлення майбутніх правоохоронців МВС України до вдосконалення системи фізичної та спеціальної підготовки / В.А. Ведерников // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2015. – Випуск 12(67). – С. 35 – 38.
  6. Ведерников В.А. Фізична підготовленість абітурієнтів як важливий чинник майбутнього правоохоронця / В.А. Ведерников // науково-практичний журнал «Спортивний вісник Придніпров'я»–2015. – № 2. – С. 41-44.
  7. Волянський В. Планування й організація комплексних занять із вогневої та спеціальної фізичної підготовки на базовому етапі навчання курсантів вищих навчальних закладів МВС України / В. Волянський, Ю. Корнійчук, В. Штома // Молодіжний науковий вісник. – 2013. – №11. – С. 14–17.
  8. Забора А.В. Шляхи удосконалення спеціальної фізичної підготовки курсантів / А.В. Забора // Теорія та методика фізичного виховання. – 2009. – №2. – С. 35–37.
  9. Закон України «Про Національну поліцію» [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
  10. Компанієць Ю.А. Використання інтерактивних методів у фізичному вихованні курсантів вищих навчальних закладів МВС України / Ю.А. Компанієць // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 8. – С. 41-45.
  11. Кутергин Н.Б. Средства формирования сложнокординативных навыков у курсантов образовательных организаций МВД России / Н.Б. Кутергин, А.Н. Кулиничев, А.Н. Воротник // Историческая и социально-образовательная мысль. – 2014. – №3. – С. 119–121.
  12. Нарзулаев С.Б. Профессионально-прикладная физическая подготовка в системе профессиональной подготовки милиционеров / С.Б. Нарзулаев, В.В. Беляков // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2007. – №5. – С. 9–13.
  13. Педагогический процесс, особенности педагогического процесса, принципы его организации [электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу : http://www.e-reading.club/chapter.php/103787/27/Pisareva_-_Obshchie_osnovy_pedagogiki__konspekt_lekciii.html
  14. Проблемы повышения профессионально-прикладной подготовки курсантов вузов МВД / А.Н. Несин, Ю.В. Сивоконенко, Р.А. Венжега, И.В. Куц // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. – 2008. – №11. – С. 1–4.
  15. Ольховий О.М. Теоретико-методичні засади системи фізичної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів : дис. докт. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02 / Ольховий О.М. – Київ, 2013. – 482 с.

